

Uluslararası Uyghur Ara tirmaları Dergisi, Sayı: 1/2 2013, Sayfa: 1-14.

Xelqara Uy ur Tetqiqati Journali, San: 1/2 2013, Sehipe: 1-14.

International Journal of Uyghur Studies, Volume: 1/2 2013, Page: 1-14.

TÜRK YE TÜRKÇES NDEK –sA EK LE YEN UYGUR TÜRKÇES NDEK –sA EK N N KAR İLA TIRILMASI

*Ne e ERENO LU**

ÖZET

–sA ekinin temel i levi art ve dilek bildirmektir. –sA eki bu temel i levlerin dı nda ihtimal, kar ıla tırma gibi anlamlar da bildirir. –sA ekinin Türkiye Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde birbiriyle paralel kullanımlarının yanında farklı kullanımları da bulunmaktadır. Bu makalede bu farklılıklar ve benzerlikler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: –sA Eki, Kar ıla tırma, Türkiye Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi.

THE COMPARISON OF SUFFIX –SA IN TURKEY’S TURKISH AND SUFFIX –SA IN NEW UYGHUR TURKISH

ABSTRACT

Main function of suffix –sA is to indicate condition and wish. Apart from these functions, it also indicates such meanings as probability and comparison. As well as parallel usages, the suffix –sa has also different usages in Turkey’s Turkish and New Uyghur Turkish. These similarities and differences will be emphasized in this article.

Keywords: Suffix –sA, Turkey’s Turkish, New Uyghur Turkish, Comparison.

G R

Diller tarihsel süreç içerisinde çe itli nedenlerden dolayı ses, biçim, söz dizimi ve söz varlı ı bakımından çe itli de i ikliklere u rar. Ortak bir geçmiş e sahip olan Türkiye Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde de benzer durumlarla kar ıla ıldı ı ; ses, biçim, söz dizimi ve söz varlı ı açısından bazı farklılıklar bulundu u görülür. Bu ara tırmada, –sA ekinin Türkiye Türkçesi ile Yeni Uygur Türkçesindeki görünüşleri ve i levleri üzerine bir kar ıla tırma yapılmı tır.

Temel i levi dilek ve art cümleleri olu turmak olan –sA ekinin günümüzde bazı kelime veya kelime gruplarının da yardımıyla anlam geni lemesine u rayarak çok çe itli i levlerde kullanılmaya ba landı ı görülmektedir (Bulak, 2011: 25). –sA ekinin temel i levlerinin ya da zaman içerisinde kazanımı oldu u özelliklerin incelendi i yayınlarda (Ergin, 1972; Gülsevin, 1990; Karahan, 1994; Korkmaz, 1995; Develi, 1997; Gencan, 2001; Üstünova, 2004; Banguo lu, 2007) önemli görü ler bulunmaktadır.

İlgili yayın ve ara tırmaların paralelinde Türkiye Türkçesi ile Yeni Uygur Türkçesinde –sA ekiyle ilgili olarak a a ıdaki alt ba lıklar çerçevesinde bir de erlendirme yapılabilir:

* Dr., E-posta: nese80_@hotmail.com.

1. Türkiye Türkçesinde -sA Eki

-sA eki Türkiye Türkçesinde -sa, -se eklinde çe itlenmektedir. Kendisinden sonra ek geldi inde -sA ekinde ünlü daralması görülmez.

- ❖ Çok zengin bir **adam olsaydım** yazı masamın üzerinde daima bir demet menek e ve yemek masamın üzerinde de bir tabak çilek bulundururdum... (APH, 31)
- ❖ Rahmetli **sa olsaydı** ben de böyle olmazdım ya... (AK, 16)
- ❖ Ben Mustafa nan'ı birilerine **anlatacak olsam** bu törenle ba lamazdım söze; ya da derdim ki: Salonda heyecan son haddine varmıştı, herkes olup bitenleri heyecanla izliyordu, Mustafa nan parlak bir törenle anılıyordu. (BBAR, 15)
- ❖ **Bilseydim** geç kalmazdım. (BA, 136)
- ❖ ...lâkin banknot son yapra a **dayandıysa** yine cüzdan miktarı, yatkın ve yumu ak durur, kaba bir tahkiri aka addeder, tatlılı a vurursun! (APH, 46)
- ❖ imdi babama **söylersem**, Hasan da duyacak, belki beni affedecekti. (SH, 17)
- ❖ Ve belki ya amasının sevinci **gizlenirse** ölüm, durumu haber alıp gelemezdi. (BBAR, 16)
- ❖ Eh, bu söz de zzet Bey'in görevden alınmasına **yetmezse** artık hiçbir ey onu yerinden kımldatamaz. (B M, 47)
- ❖ 'Ada' diye **yazacaksan**, vapur demelisin. (FSG, 12)
- ❖ Asım, e er ba mı kaldıramayacak kadar **hasta olmasaydı**, bu gece muhakkak intihar ederdi, muhakkak bu azaba nihayet verirdi. (MH, 171)

Türkiye Türkçesinde isimlerden sonra -sA eki gelecekte i- ek fiili kullanılmaktadır.

- ❖ Ko u bandı, bisiklet gibi, bir spor salonunda olabilecek çe itli aletlerin bulundu u, koridorun ortasındaki üçüncü **odada ise**, Ayla sabahları spor yapıyordu. (DF, 16)
- ❖ Cephede muharebe etmek nasıl **vazifense** bu odada da, bu, vazifen. (BA, 53)
- ❖ Kalabalık görünce kılı n **düzgünse** yakla acaksın, içeri girebilirsin. (BBAR, 12)
- ❖ Hava **açıksa** ay ı ı nın soldurdu u yıldızlara bakardım. (FSG, 39)

Türkiye Türkçesinde art birle ik çekimde i- ek fiili kullanılmaktadır: *geldiysem, kalmı sak, okuyacaksanız, gelmeliyseniz...*

Türkiye Türkçesinde artın hikâyesinde ve rivayetinde ahıs eki hikaye ve rivayetten sonra gelmektedir.

- ❖ *okusaydım, okusaydın, okusayımı m, okusayımı ız...*

Ancak taranan eserlerde ahıs ekinin araya girdi i u ekle de rastlanmı tır:

- ❖ *Sen ara... nasıl kaçırđınsa.. öyle ara.* (BA, 26)

-sA eki temel cümlelerin gerçekte me ya da gerçekte meme artının yan cümleye ba lı oldu unu bildirir. Bu i levdeyken tam bir yargı bildirmemektedir.

- ❖ *Ö renmek istiyorsan benimle gel.* (PKA, 179)
- ❖ ... ayet para **artarsa** o da yolda nafakaya sarf olunacaktı. (MH, 168)

- ❖ *E er yalan söylersen seni döverim!..* (SH, 15)
- ❖ *Kimildarsan vururum.* (MH, 185)
- ❖ *ehit olursam* bunu üzerime örtün! Vatan, al bayra ın dalgalandı ı yer de il midir? (SH, 43)
- ❖ *Bunu **becerebilirim** hemen bir ödül verece im kendime.* (BBAR, 18)
- ❖ *Bazı geceler sinirim tutar, o ilaçtan **alamazsam** uyuyamam.* (BA, 22)
- ❖ *Yazar, bahçeye açılan kapıyı **kaparsa**, ı ı ın yok olup gidece ini, ne mermerin, ne nakı ların, nakı lardaki çiçek figürlerinin seçilebilece ini duyumsayarak, yalnız tekrar koyu karanlıklarla ba ba a kalaca ına üzülüyordu.* (FSG, 38)
- ❖ *Bir kere buna da **alı ırsa** artık gece gündüz öksürecek ve a layacak, a layacak ve öksürecek, o da ba ka bir dert olacak.* (BA, 27)
- ❖ *Temiz maldır, mü terisini **bulursa** iyi para eder...* (MH, 182)
- ❖ *Gerçekten **merak ediyorsan** sonra konu uruz.* (BBAR, 14)

Dilek anlamı bildirebilir. Bu i levdeyken tam bir yargı bildirmektedir.

- ❖ *Bir kendimi odama **atsam!*** (APH, 65)
- ❖ *Ah ke ke **delirebilsem**...* (E , 33)
- ❖ *Ah ne olur, kaynanam da biraz bu kadına **benzese!*** (B M, 416)
- ❖ *Ah önemli bir i yapabilsem de kendimi **astrabilsem!*** (E , 40)
- ❖ *Ke ke imdi, uracıkta **dü üp kalsaydı, kurtulsaydı**...* (MH, 177)
- ❖ *Sen bana biraz yardım etsen de odayı **toplasak.*** (AK, 10)
- ❖ *Bir yıldırım **dü se tepesine.*** (M, 91)
- ❖ *Ke ke **görebilseydik** onu. (M, 79)*
- ❖ *Canım u örtünün parasını olsun **versen**...* (AK, 42)

-sA+da / bile yapısıyla kullanıldı ında temel cümledeki yargının gerçekte mesinin yan cümleye ba lı olmadığı nı, yargının her durumda gerçekte ece ini bildirir.

- ❖ ***Biliyorsa bile** bir kere söylemek benim boynuma borçtur.* (AK, 24)
- ❖ ***Dargunsan bile** cevap ver bana...* (BA, 48)
- ❖ *Bu i ler padi ahın içindeki erik kurusunu **depre tirmi se de** gençli ine verilerek ba ı lanmı tır.* (B M, 47)
- ❖ *çinden bir ses ona, avucuna aldı nı sandı ı delikanlının meçhul bir ey tarafından korundu unu **söylese de**, sahip oldu u büyük güçler Ebrehe'nin bu sesi dinlemesine engel oluyordu.* (PKA, 148)
- ❖ *Taze yazarlar bile, be bin altın **imdat edilse de**, okuma denizinden alarga dururlar.* (B M, 449)
- ❖ *Bu sava ı **kazansaydık da** demek ba kentimizi yangın yeri halinde bulacaktık.* (E , 33)
- ❖ *Eskiden **alsalardı bile** usanınca bırakıyorlardı.* (AK, 38)

-sA eki zaman anlamı ifade eden herhangi bir söz olmadan ya da *ne zaman* sözüyle kullanıldı ında –DI₄ I₄nda, -I₄ncA anlamı verebilir.

- ❖ *Kâmil Bey, bu yakı ıklı çocukluk arkada ının u radı ı hakareti ne zaman hatırlasa deh ete yakın bir üzüntü duyuyordu.* (E , 46)
- ❖ *ki insan birbirini gerçekten seviyorsa, kıskançlı a gerek yok ki, dedi Arda rahat bir tavırla.* (DF, 187)
- ❖ *Ben kırk yılda bir halt edecek olsam, yüzüme, gözüme bula ıyor.* (AK, 37)

-sA eki do rudan fiil köküne gelebilece i gibi birle ik çekimde de olabilir.

- ❖ *Seni, ben bir hekime yollasam gider misin, dedim.* (AK, 35)
- ❖ *Çırpınacak olursan boylu boyumuza dü eriz...* (Ç, 64)
- ❖ *Ben bilseydim, seni gelince arardım.* (AK, 25)
- ❖ *Bir kızım daha olsaydı adını Meliha koyardım.* (BA, 50)
- ❖ *Hele tarihin müthi eylerini bilseydin imdi mesut oldu unu anlardın.* (BA, 52)
- ❖ *Ölürse Memed de ya ayamaz.* (M, 91)
- ❖ *Görseniz hiç ummazsınız.* (AK, 40)
- ❖ *Sabahleyin çıkarsak ö leyin ordayız.* (BA, 40)

-sA eki kar ıla tırma bildirebilir.

- ❖ *Su so uk, hava ise ya murlu idi.* (SE D A, 136)
- ❖ *Yeme i ben be endim, karde im ise be enmedi.* (SE D A, 136)

-sA eki *olsa gerek* yapısıyla tahmin anlamı bildirir.

- ❖ *Selime Hanım, bir aralık geldi, Fahri'den bir ey sordu, gitti. Babası için bir ey sormu olsa gerek.* (AK, 186)
- ❖ *De er verildi ini hissetmek bu olsa gerek...* (DF, 42)
- ❖ *Yarın lohusa olunca, bir tas çorba getirecek var mı?*
Olsa gerek... (AK, 39)
- ❖ *Vakit dar olsa gerek,*
Hep içim ürpererek
Diyorum
Vakit dar olsa gerek. (, 111)

-sA mI₄ sA mI₄ yapısıyla kararsızlık bildirir.

- ❖ *Girse mi girmese mi?* (M, 81)
- ❖ *Buna gülsem mi, a lasam mı?* (SE ,30)

-sA eki *ya* sözüyle birlikte kullanıldı ında endi e anlamı bildirebilir.

- ❖ *Ya bu bezleri satamazsak...* (M, 74)
- ❖ *Ya bizi gördülürse...* (M, 85)

-sA eki zaman içerisinde kalıpla mı ekiller de kurmu tur: *ne olursa olsun, bana kalsa, ne de olsa, nasıl olsa, hiç olmazsa...*

- ❖ *Lohusa yata ı da süslenmedi, geleneklere uygun hiçbir sevinç gösterisi yapılmadı yani. Ne olursa olsun bu erkek çocuk ya amalıydı.* (BBAR, 16)
- ❖ *Demek po dö süet çantası annemin, orta halli ya ayı in gizli simgesiydi. Bir dü üne, bir ni ana, mevsim ne olursa olsun.* (FSG, 26)
- ❖ *Bana kalsa ertesi gün çıkardım...* (BBAR, 17)
- ❖ *Devlet hastanesi ne de olsa, ucuz.* (BBAR, 17)
- ❖ *Ke ke Ada'da rastla saydık, orada ve imdi, az sonra veda sahnesi, ho ça kalın, bir ara tekrar görü ürüz nasıl olsa.* (FSG, 17)
- ❖ *Geceleri uyandırıyor, hava ne kadar so uk olursa olsun, balkona çıkıyordum.* (FSG, 39)
- ❖ *Sonra, Kâmil anane ikendir, eskiye ve her eye benzeyeni sevmez, izdivaç onun göziinde âmiyanedir, hiç olmazsa evlenmenin merasimini de i tirerek ona biraz mümtaziyet vermek ihtiyacını hisseder.* (BA, 99)

2. Yeni Uygur Türkçesinde -sA Eki

-sA eki Yeni Uygur Türkçesinde -sa, -se ekinde çe itlenmektedir. Kendisinden sonra ek geldi inde -sA ekinde ünlü daralması görülebilir.

- ❖ *Ya imu yügürük bolup al inim eger yügürelmeydi an bolsam “salpañ ula acayıp hayvan” méni tutuvélip, alli açanla yevetken bolatti. “yi ki ko ucu olmu um. E er ko mamı olsaydım ‘sarkık kulak, acayıp hayvan’ beni tutup çoktan yemi olurdu.”* (UHM, 20, 21)
- ❖ *an- erep ehli bolu mumkinmu ba ven bolmisa, Körsitelemdu özini merdmu meydan bolmisa.*
“ an eref ehli olmak mümkün mü bahçıvan olmasa, Gösterebilir mi kendini mert de meydan olmasa.” (TN, 61)
- ❖ *Unñ élip kelgen malliri intayin köp bolsimu, lékin sapla kitap iken. “Onun getirdi i mallar oldukça çok olsa da, lakin tamamen kitapımı .”* (UO, 7)
- ❖ *Añli an bolsa tolimu ya i bolatti. “Dinlemi olsa daha iyi olurdu.”* (UO, 19)
- ❖ *Eger miñba i öziğe i ense, bu ya i i . “E er binba ı kendine inanırca, bu iyi bir ey.”* (SBH, 213)
- ❖ *Men kétivatsam, emet étizda i levatidiken. “Ben giderken, Emet tarlada çalı ıyordu.”* (HZUT, 121)
- ❖ *Sa al-saçım izil an a boyalmastin aza ilsam Yumulmastin köziim dilda alur hesret ve armanım.*
“Sakalım saçım kızıl kana boyanmadan ölürsem Kapanmadan göziim gönlümde kalır hasretim ve arzum.” (ÇU A, 16, 17)

- ❖ *Men hazır gaday, i enmisiñiz sürü türip bé iñ mende ya altun ya kümü ya ol a çi udek mal-mülk yo , tur an tur um mu u.* “Ben imdi yoksulum. nanmazsanız ara tırıp bakın. Bende altın, gümü veya ele gelir mal mülk yok. Durumum bu.” (UHM, 4, 5)

Yeni Uygur Türkçesinde isimlerden sonra –sA eki kullanılacaksa *bol-* fiili kullanılmaktadır.

- ❖ *At derhal éçıptu. Kala bolsa açalmaptu.* “At derhal kaçtı . Öküz ise kaçmamı .” (UHM, 24, 25)
- ❖ *Ala mü ük öz i ini özi bilip, halal i leydiken, igisimu uniñdin razı iken. Boz mü ük bolsa horun iken.* “Tekir kedi kendi i ini bilip helal çalı ıyormu ; sahibi de ondan razı imi . Boz kedi ise tembel imi .” (UHM, 26, 27)
- ❖ *Adem köp bolsa, pikir köp bolidu, iz inli yu iri bolidu, eyret zor bolidu.* “Adam çoksa fikir çok olur, co kunluk fazla olur, gayret büyük olur.” (HZUTN, 318)
- ❖ *Sen bolsañ ba ilarnila doraydikensen.* “Sen ise hep ba kalarını taklit ediyormu sun.” (UHM, 30, 31)

Yeni Uygur Türkçesinde art birle ik çekimde *bol-* fiili kullanılır: *keler bolsañ* “gelirsen”, *kelmes bolsañ* “gelmez isen / gelmezsen”

Yeni Uygur Türkçesinde artın hikâyesinde ve rivayetinde ahıs eki –sA ekinden sonra gelmektedir: *kelseñler iken* “gelseymi siniz”, *kelsek idi* “gelseydik”, *kelseñ idi* “gelseydin”...

-sA eki temel cümlelerin gerçekte me veya gerçekte meme artının yan cümleye ba lı oldu unu bildirmektedir. Bu i levdeyken tam bir yargı bildirmez.

- ❖ *Tazni taz dise ölgüsü kéler, taz emesni taz dise külgüsü kéler.* “Kele kel desen ölece i gelir, kel olmayana kel desen gülece i gelir.” (UAD, 298)
 - ❖ *Ezbirday, iñ isam öley,- dédi ri it kökirip turidi an levlirini yalap oyup.* “Gerçekten sesimi çıkarırsam öleyim, dedi Ra it moraran dudaklarını yalayarak.” (KÇ, 728)
 - ❖ *Üç yüz atmi menzil yilim kéçersen,*
Biler bolsañ unçe caydur makanim.
“Üç yüz altmı yıllık yolu geçersen,
Bilmek istersen oradadır mekânım.” (UHDB, 366, 393)
 - ❖ *Aççi bolsañ tuzdek bol, tatli bolsañ baldek bol.* “Acı olsan tuz gibi ol, tatlı olsan bal gibi ol.” (UAD, 73)
 - ❖ *Ki iniñ orisini kazañ, çoñ ur azma, özeñ çi almaysen.* Ba kasının kuyusunu kazarsan, derin kazma, (sonra) kendin çıkamazsın. (UAD, 225)
 - ❖ *A i i a köymise heçkim uni me u demes,*
Me u i a barmisa héçkim uni a i demes.
“A ı ına yanmasa hiç kimse ona ma uk demez,
Ma u una gitmezse hiç kimse ona a ık demez.” (ÇU A, 54, 55)
- Dilek anlamı bildirebilir. Bu i levdeyken tam bir yargı bildirmektedir.
- ❖ *uya tin nurlu Béyciñ a barsam!*

Aña nur bergen uya ni körsem!

“Güne ten nurlu Pekin’e gitsem!

Ona nur veren güne i görsem!” (HZUTN, 244)

- ❖ *Köpçilik, di et ilip añlisa* . “Ço unluk, dikkatle dinleyelim.” (HZUTE, 313)
- ❖ *Bugün mu u he te köpçilik ba aturup, obdan bir çare tépip çi sa dimekçimen.* “Bugün bu hususta hepimiz kafa yorup iyi bir çare bulsak diyorum.” (UHM, 44, 45)

-sA eki yardımcı cümledeki yargı gerçeğe irken temel cümledeki yargının gerçeğe ti ini bildirebilir.

- ❖ *ahzade Ozmu köl boyi a kélip ba -közini yuvatsa oli a sumbul çaç ilinip çi iptu.* “ ehzade Ozmuh, gölün kenarına gelip yüzünü yıkarken o saç telleri ellerine gelmi .” (UHDÇTB, 146, 174)
- ❖ *Künlerdin bir küni kala özi igellival an keñri bir parçe yerde otlavatsa bir kéri oy kélip, kaliniñ yénida otlı ili turuptu.* “Günlerden bir gün öküz kendi sahiplendi i geni bir yerde otlarken bir ya lı koyun gelip öküzün yanında otlamaya ba lamı .” (UHM, 22, 23)
- ❖ *Künlerdin bir küni cañ alda otun élivatsa, tuyu siz aldidin bir éyi çi ip aptu.* “Günlerden bir gün ormanda odun toplarken aniden önüne bir ayı çıkıvermi .” (UHM, 16, 17)
- ❖ *Bir küni u cañ alda otun élivatsa aldidin öziniñ héli i éyi dostı çi ip aptu.* “Bir gün ormanda odun toplarken önüne, önceki ayı dostu çıkıvermi .” (UHM, 18, 19)

-sA eki –DI₄ I₄nda, -I₄ncA anlamıyla temel cümleye ba lanabilir.

- ❖ *Men barsam, sen yo ikensen.* “Gitti imde, sen yoktun.” (HZUT, 121)
- ❖ *Men çi sam, u kétip aptu.* “ Ben çıktı imda o gitmi .” (HZUTMS, 412)
- ❖ *Çın Tömür Batur u lap oy ansa, etirapida éti yo imi .* “Çın Tömür Batur uyandı imda atını görememi .” (UHDÇTB, 148, 176)

-sA eki kar ıla tırma i leviyle kullanılabilir.

- ❖ *Ya ey, Ru iye ba a birisi bilen toy ilivatsa, sen uniñ üçün ölü ni rava körivatisen.* “Hayır, Rukiye ba ka biriyle evleniyorken, sen onun için ölmeyi reva görüyorsun.” (S, 187)
- ❖ *Höküm cümle insanlarniñ eyler, pakitler bilen bol an munasivitini ipadilise tasviriyi cümle, bayan cümle, buyru cümliler insanlarniñ ey ve pakit munasivetlirige bol an köz ari i ve pozitisiyesini ipadileydu.* “Hüküm cümlesi, insanların eyler, nesnelere ile olan münasebetini ifade ederken tasvir cümleleri, haber cümleleri ve emir cümleleri insanların ey ve nesnelere olan bakı açısını ve pozisyonunu ifade eder.” (HZUTHC, 20)
- ❖ *Menida sözler otturisida az-tola mene per iniñ bol anlı i birinçidin, tilniñ lu et terkiyini béyitsa, ikkinçidin, oy-pikirni inçike ipadile rolini oynaydu.* “E anlamlı kelimeler arasında az çok anlam farkının olması ilkin, dilin sözlük anlamını zenginle tirirken, ikinci olarak, dü ünceyi ince bir ekilde ifade etme rolü oynar.” (UO, 39)

-sA eki -sA+mu yapıyla kullanıldı ında temel cümledeki yargının gerçeğe mesinin yan cümleye ba lı olmadı ını, yargının her durumda gerçeğe ece ini bildirir.

- ❖ *Çokan a té idek süzük, ap'a beden güzellerdin **bolmisimu**, a -közi cayıda, térisi izil arıla ari a mayıl, ari umça ayallardin idi.* “Kadın süs ta ı gibi temiz, bedeni bembeyaz güzellerden olmasa da, ka ı gözü yerinde, derisi kızıyla siyah karı ımına çalan, yüzüne bakılacak kadınlardan idi.” (KB , 39)
- ❖ *U bir neççe étimli sorunlarda Sutu niñ “ ara an”li orni a ba içe niyette bolmaydı anlı ini élan il an **bolsimu**, elniñ rayı uniñdin yénip, köñli sovup ketkenidi.* “O birkaç kere toplantılarda Satuk’un Karahanlı tahtına geçme niyetinde olmadı ını ilan etmi se de, halkın tavrı de i mi , gönlü so umu tu.” (SBH, 19)
- ❖ *Ala a a alman **bolsimu**, arçi iniñ ornini basalmas.* “Ala karga yırtıcı ku olsa da ahinin yerini tutamaz.” (UAD, 83)
- ❖ *Uniñ a nur un eherlerdin elçiler kelgen **bolsimu** iz ret iptu.* “Ona birçok ehirden elçiler gelmi se de kız reddetmi .” (UHM, 2,3)
- ❖ *Men mu u hönerlirim bilen hiç açan aç almaymen, nege **barsammu** güldek hayat keçüreleyen!* “Ben bu hünerlerim ile hiçbir zaman aç kalmam, nereye gitsem de gül gibi hayat sürebilirim.” (UHM, 4)

-sA eki do rudan fiil köküne gelebilece i gibi birle ik çekimde de olabilir.

- ❖ *... saña **eytsam** “na ükürlük ilmañ” dep méni eyiplap keldiñ.* “... sana söyledi imde nankörlük etme diye beni suçluyorsun.” (UZ , 5-6)
- ❖ *Yal an éyt an **bolsañ**, Allah taala séni ilirikidek ilip oysun.* (UO, 32) “Yalan söylediyse Allahü Teâlâ seni eskisi gibi yapsın.”
- ❖ *Men çı **sam**, u kėtip alidu.* “E er ben çıkarsam o gidecek.” (HZUTMS, 413)
- ❖ *Marks bugün men bilen bille bu ehvalni öz közi bilen **köreligen bolsa idi**, anda ya i bolatti-he!* “Marks bugün benimle birlikte bu durumu kendi gözüyle görmü olsaydı nasıl güzel olurdu ha!” (HZUT, 201)

-sA kérek yapısı tahmin anlamı bildirebilir.

- ❖ *U bugün kelse kérek.* “O bugün gelebilir.” (HZUT, 121)

Pi manlık anlamı verebilir.

- ❖ *Barsam boptiken.* “Ke ke gitmi olsaydım.” (HZUT, 121)

-sA bol- yapıyla gereklilik anlamı verir.

- ❖ *U ya i o usa bolidu.* “O iyi okumalıdır.” (HZUT, 121)

-sA eki zaman içerisinde kalıpla mı ekiller de kurmu tur: *unda bolsa, unda bolsimu...*

- ❖ *Unda bolsa padiliriñ a men arap turay, oluñ a mu u almini al, eger Çın Tömür sözüñge i enmise almini köziğe sürtseñ közi eşilidu.* “Öyleyse ineklerine ben bakadurayım, sen eline u elmayı al, eger Çın Tömür senin sözüne inanmazsa elmayı gözüne sür, gözü açılacaktır.” (UHDÇTB, 150-151, 179)
- ❖ *unda **bolsimu** “ öyle olsa da”* (YUTS,382)

3. Türkiye Türkçesi ile Yeni Uygur Türkçesindeki -sA Ekinin Karşılaştırılması

Her iki lehçede de -sA eki -sa, -se eklinde çe itlenmektedir. Ancak Türkiye Türkçesinde kendisinden sonra herhangi bir ek geldi inde -sA ekinde ünlü daralması görülmezken Yeni Uygur Türkçesinde ünlü daralması görülebilmektedir. (TT.: *Benim akranım hanımları görerseniz a arsunuz.* (AK, 16); YUT.: *Men hazır gaday, i enmişiniz sürü türüp bé in mende ya altun ya kümü ya ol a çi udek mal-mülk yo , tur an tür üm mu u.* “Ben imdi yoksulum. nanmazsanız ara tırıp bakın. Bende altın, gümü veya ele gelir mal mülk yok. Durumum bu.” (UHM, 4, 5); *Uniñ élip kelgen malliri intayın köp bolsimu, lékin sapla kitap iken.* “Onun getirdi i mallar oldukça çok olsa da, lakin tamamen kitapımı .” (UO, 7))

-sA eki her iki lehçede de temel cümlelerin gerçekte me veya gerçekte meme artının yan cümleye ba lı oldu unu bildirmektedir. Ek bu i levdeyken iki lehçede de tam bir yargı bildirmez. (TT.: *nanmazsa bu ak am gizlice bizim eve gelsin...* (MH, 123); YUT.: *Oylimay sözliseñ, a rimay ölisen.* “Dü ünmeden konu ursan, hastalanmadan ölürsün.” (HZUTMS, 364))

Her iki lehçede de -sA eki dilek anlamı bildirebilir. Ek bu i levdeyken iki lehçede de tam bir yargı bildirir. (TT.: Ke ke Ada’da *rastla saydık...* (FSG, 17); *uya tin nurlu Béyciñ a barsam!* / *Aña nur bergen uya ni körsem!* “Güne ten nurlu Pekin’e gitsem! / Ona nur veren güne i görsem!” (HZUTN, 244))

Yeni Uygur Türkçesindeki -sA eki Türkiye Türkçesinde –ken zarf-fiiliyle de kar ılanabilir. Bu i levde kullanıldı nda u anlamları bildirir: 1. -sA eki yardımcı cümledeki yargı gerçekte irken temel cümledeki yargının gerçekte ti ini bildirebilir. Ancak Türkiye Türkçesinde taranan eserlerde -sA ekinin bu i levine rastlanmamı tır. (TT.: Ø; YUT.: *ahzade Ozmu köl boyi a kélip ba -közini yuvatsa oli a sumbul çaç ilinip çi iptu.* “ehzade Ozmu, gölün kenarına gelip yüzünü yıkarken o saç telleri ellerine gelmi .” (UHDÇTB, 146, 174), *Künlerdin bir küni ala özi igellival an keñri bir parçe yerde otlavatsa bir kéri oy kélip, aliniñ yénida otlı ili turuptu.* “Günlerden bir gün öküz kendi sahiplendi i geni bir yerde otlarken bir ya lı koyun gelip öküzün yanında otlamaya ba lamı .” (UHM, 22, 23)) 2. -sA eki kar ıla tırma bildirebilir. Türkiye Türkçesinde taranan eserlerde bu i levdeki kullanıma isimlerde rastlanmı tır. (TT.: *Su so uk, hava ise ya murlu idi.* (SE D A, 136); YUT.: *Menida sözler otturisida az-tola mene per iniñ bol anlı i birinçidin, tilniñ lu et terkitabini béyitsa, ikkinçidin, oy-pikirni inçike ipadile rolini oynaydu.* “Anlamda kelimeler arasında az çok anlam farkının olması ilkin, dilin sözlük anlamını zenginle tirirken, ikinci olarak, dü ünceyi ince bir ekilde ifade etme rolü oynar.” (UO, 39))

Türkiye Türkçesinde -sA eki -sA+da, -sA+bile yapısıyla kullanıldı nda temel cümledeki yargının gerçekte mesinin yan cümleye ba lı olmadı nı, yargının her durumda gerçekte ece ini bildirirken Yeni Uygur Türkçesinde -sA+mu yapısıyla kullanıldı nda temel cümledeki yargının gerçekte mesinin yan cümleye ba lı olmadı nı, yargının her durumda gerçekte ece ini bildirir. (TT.: *ki ki i onu tutmak isterse de ba aramaz.* (B M, 425), *Darginsan bile cevap ver bana, ya ıyor musun?* (BA, 48); YUT.: *Ala a a alman bolsimu, arçi iniñ ornini basalmas.* “Ala karga yırtıcı ku olsa da ahinin yerini tutamaz.” (UAD, 83))

-sA eki her iki lehçede de –DI₄ I₄nda, –I₄ncA anlamıyla temel cümleye ba lanabilir. Ancak bu i levdeyken Türkiye Türkçesinde –sA eki ço unlukla *ne zaman* sözüyle kullanılmaktadır. (TT.: *Kâmil Bey, bu yakı ıklı çocukluk arkada ının u radı ı hakareti ne zaman hatırlasa deh ete yakın bir üzüntü duyuyordu.* (E , 46); *Çın Tömür Batur u lap oy ansa, etirapida éti yo imi .* “Çın Tömür Batur uyandı nda atımı görememi .” (UHDÇTB, 148, 176))

Türkiye Türkçesinde artın hikâyesinde ve rivayetinde ahıs eki hikaye ve rivayetten sonra gelirken Yeni Uygur Türkçesinde –sA ekinde sonra gelmektedir. (TT.: *yapsaydım, yapsaydın;* YUT.: *kelsem idi “gelseydim”, kelseñ idi “gelseydin”*)

Türkiye Türkçesinde art birle ik çekimde *i-* ek fiili kullanılırken Yeni Uygur Türkçesinde *bol-* fiili kullanılır. (TT.: *okursa*; YUT.: *keler bolsañ* “gelirsen”)

Türkiye Türkçesinde isimlerden sonra *-sA* eki kullanılacaksa *i-* ek fiili; Yeni Uygur Türkçesinde ise *bol-* fiili kullanılır: (TT.: *Ko u bandı, bisiklet gibi, bir spor salonunda olabilecek çe itli aletlerin bulundu u, koridorun ortasındaki üçüncü odada ise, Ayla sabahları spor yapıyordu.* (DF, 16); YUT.: *Adem köp bolsa, fikir köp bolidu, iz inli yu iri bolidu, eyret zor bolidu.* “Adam çoksa fikir çok olur, cö kunkluk fazla olur, gayret büyük olur.” (HZUTN, 318))

Her iki lehçede de *-sA* eki temel *i* levlerin dı nda farklı anlamlar da yüklenmi tir. (TT.: *De er verildi ini hissetmek bu olsa gerek...* (DF, 42), *Ya bu bezleri satamazsak...* (M, 74), *Girse mi girmese mi?* (M, 81); YUT.: *U bugün kelse kérek.* “O bugün gelebilir.” (HZUT, 121), *U ya i o usa bolidu.* “O iyi okumalıdır.” (HZUT, 121), *Barsam boptiken.* “Ke ke gitmi olsaydım.” (HZUT, 121))

SONUÇ

-sA ekiyle ilgili yapılan bu ara tırmada Türkiye Türkçesinde ekin *-sa, -se* ekinde oldu u, kendisinden sonra ek geldi inde *-sA* ekinde ünlü daralması görülmedi i, art birle ik çekimdeyken ve isimlerden sonra *-sA* eki gelecekse *i-* ek fiili kullanıldı ı, ahıs ekinin ise hikâye ve rivayetten sonra geldi i görülür. *-sA* eki temel cümlelerin gerçekte me ya da gerçekte meme artının yan cümleye ba lı oldu unu bildirdi inde tam bir yargı bildirmezken dilek anlamıyla kullanıldı nda tam bir yargı bildirmektedir. *-sA+da / bile* yapısıyla kullanıldı nda temel cümledeki yargının gerçekte mesinin yan cümleye ba lı olmadığı ı, yargının her durumda gerçekte ece *i* anlamını verir. Ekin bu *i* levleri dı nda tahmin, kararsızlık, endi e bildirme gibi *i* levleri de vardır. Ekin kelimeyle kalıpla tı ı ekiller de bulunmaktadır.

Yeni Uygur Türkçesinde ise ekin *-sa, -se* ekinde oldu u, kendisinden sonra ek geldi inde *-sA* ekinde ünlü daralması görülebildi i, art birle ik çekimdeyken ve isimlerden sonra *-sA* eki gelecekse *bol-* fiili kullanıldı ı, ahıs ekinin artın hikâyesinde ve rivayetinde *-sA* ekinden sonra geldi i görülür. *-sA* eki dilek anlamıyla kullanıldı nda tam bir yargı bildirirken temel cümlelerin gerçekte me ya da gerçekte meme artının yan cümleye ba lı oldu unu bildirdi inde tam bir yargı bildirmemektedir. *-sA* eki *-sA+mu* yapısıyla kullanıldı nda temel cümledeki yargının gerçekte mesinin yan cümleye ba lı olmadığı ı, yargının her durumda gerçekte ece *i* anlamını verir. Ekin bu *i* levleri dı nda tahmin, gereklilik, pi manlık bildirme gibi *i* levleri de vardır. Ekin kelimeyle kalıpla tı ı ekiller de vardır. Yeni Uygur Türkçesinde *-sA* eki Türkiye Türkçesindeki *-ken* zarf-fiiliyle de kar ılanabilir. Ek bu *i* levdeyken yardımcı cümledeki yargı gerçekte irken temel cümledeki yargının gerçekte *i* anlamını bildirebilir ya da kar ıla tırma yapabilir.

-sA eki tarihi devirlerdeki art ve dilek *i* levini her iki lehçede de devam ettirmi tir. Ekle ilgili farklı ekiller ve *i* levler ekin tarihi süreçte farklı bir seyir izlemesinden (*-sA i-* / *-sA bol-*; *-sA dA*, *-sA bile / sa+mu ...*), birlikte kullanıldıkları kelimelerle farklı *i* lev kazanmasından (*ya .. -sA “endi e anlamı bildirir”, -sA bol- “gereklilik anlamı bildirir”...*) kaynaklanmaktadır.

KISALTMALAR VE TARANAN ESER KISALTMALARI

AK	ESENDAL Memduh evket, Aya lı ile Kiracıları , Bilgi Yayınevi Ankara 2008.
APH	KARAY Refik Halit, Ago Pa anın Hatıratı , nkılâp ve Aka Kitabevleri, stanbul 1967.
BA	SAFA Peyami, Bir Ak amdı , Ötüken Ne riyat, stanbul 1978.
BBAR	ATAY O uz, Bir Bilim Adamının Romanı , leti im Yayınları, stanbul 2004.
B M	B RSEL Salâh, Bo aziçi ıngr Mıngır , Sel Yayıncılık, stanbul 2007.
Ç	GÜNTEK N Re at Nuri, Çalıku u , nkılâp Kitabevi Yayınları, stanbul (tarihsiz).
DF	OKTU Zeynep, Derinlerde Fırtına , BU Yayınevi, stanbul 2010.
E	TAH R Kemal, Esir ehrin nsanları , thaki Yayınları, stanbul 2005.
FSG	LER Selim, Foto rafı Sana Gönderiyorum , Do an Kitap Yayıncılık, stanbul.
HZUT	BAK Abdükerim Hazir i Zaman Uy ur Tili , Milletler Ne riyati, Pekin 1983.
HZUTE	MUSA Enseridin, Hazir i Zaman Uy ur Tili , incañ Maarip Ne riyati, incan 1985.
HZUTHC	ABDUR T Ay emgöl, “Hazir i Zaman Uy ur Tilidiki Höküm Cümle He ide”, Til ve Tercime , 1995, s. 3.
HZUTMS	KAYDAROV A. T. , TAL POV T. T., TSUNVAZO Yu ve SMA LOV ., Hazir i Zaman Uy ur Tili II Morfolojiya ve Sintaksis , aza SSR Penler A ademiyası Uy ur unasli Bölümü, Almatı 1966.
HZUTN	NESRULLA, Hazir i Zaman Uy ur Tili , incañ el Ne riyati, Ürümqi 1981.
KÇ	SAB R Zordun, zdini 2 iran Ça lar , incañ elk Ne riyati, Ürümqi 2006.
M	KEMAL Ya ar, nce Memed 1 , Adam Yayınları, stanbul 2002.
KB	HO UR Memtimin, um Bas an eher , incañ Ya lar-Ösmürler Ne riyati, Ürümqi 2008.
MH	KARAY Refik Halid, Memleket Hikâyeleri , nkılâp ve Aka Kitabevleri, stanbul 1981.
PKA	ANAR hsan Oktay, Puslu Kıtalar Atlası , leti im Yayıncılık, stanbul 2012.
S	N YAZ Yasin, Seskini , Milletler Ne riyati, Pekin 2006.
SBH	EZ Z Seypidin, Sutu Bu ra an (Tari iy Roman) , Milletler Ne riyati, Pekin 1987.

- SE** BULAK ahap, “-sA’ Ekinin levleri”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Ara tırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 46, Erzurum 2011, s. 25-38.
- SE D A** BENZER Ahmet, “-sA Ekinin levleri ve Dilek- art Ayrımı”, **Türkiyat Ara tırmaları Dergisi**, C. 28, Konya 2010, s. 131-140.
- SH** KER M Hacı Mirzahid ve DAVUT Savut, **Seid an**, Milletler Ne riyati, Pekin 1997.
- DIRANAS Ahmet Muhip, **iirler**, Bankası Kültür Yayınları, stanbul 1974.
- TN** EL YOV Teyipcan, **Tügimes Na a**, incañ el Ne riyati, Ürümçi 2008.
- TT.** Türkiye Türkçesi
- UAD** ÖZTOPÇU Kurtulu , **Uygur Atasözleri ve Deyimleri**, Do u Türkistan Vakfı Yayınları, stanbul 1992.
- UHDB** NAYET Alimcan, **Uygur Halk Destanları I**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2004.
- UHDÇTB** MEHMET Abdulhekim, **Uygur Halk Destanı Çın Tömür Batur**, Egetan Basın Yayın Da ıtım, zmir 2011.
- UHM** HA M Ehet, ERC LASUN Ahmet Bican ve TURAN A. ekür, **Uygur Halk Masalları**, Kültür Bakanlı ı Millî Folklor Ara tırma Dairesi Yayınları, Ankara 1989.
- UO** TURAN Abdulhelil, **Uy urçe O u lu (Til, Edebiyat ve Tari)**, Teklimakan Uy ur Ne riyati, 2010.
- UZ** ÖTKÜR Abdurehim, **Uy an an Zémin 2**, incañ el Ne riyati, Ürümçi 2003.
- ÜBK** A AO LU Adalet, **Üç Be Ki i**, Türkiye Bankası Kültür Yayınları, stanbul 2007.
- YUT.** Yeni Uygur Türkçesi
- YUTS** NEC P Emir Nezipoviç, **Yeni Uygur Türkçesi Sözlü ü** (Çev. kil Kurban), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

KAYNAKLAR

- ACARLAR Kevser, “Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri”, **Türk Dili**, 213 (20), Ankara 1969, s. 250-254.
- BAK Abdükerim, **Hazir i Zaman Uy ur Tili**, Milletler Ne riyati, Pekin 1983.
- BANGUO LU Tahsin, **Türkçenin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- BASSARAK Armin, “Türkçe Zaman Kiplerinin Do allık Dereceleri”, **Türk Dili Ara tırmaları Yıllı ı Belleten - 1995**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997, s. 31-36.
- BENZER Ahmet, “-sA Ekinin levleri ve Dilek- art Ayrımı”, **Türkiyat Ara tırmaları Dergisi**, C. 28, Konya 2010, s. 131-140.
- B LGEG L M. Kaya, **Türkçe Dilbilgisi**, Dergâh Yayınları, stanbul 1982.
- BULAK ahap, “‘-sA’ Ekinin levleri”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Ara tırmaları Enstitüsü Dergisi**, C. 46, Erzurum 2011, s. 25-38.
- DEVEL Hayati, “{Sa} Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birle ik Cümleler Üzerinde Bir nceleme”, **Türk Dili Ara tırmaları Yıllı ı Belleten - 1995**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997, s. 115-152.
- D ZDARO LU Hikmet, **Tümcebilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976.
- EHMET Turdi, **Uy ur Tili 1**, incañ Maarip nistitüti, Ürümçi 1981.
- _____, **Uy ur Tili 2**, incañ Maarip nistitüti, Ürümçi 1981.
- ERC LASUN Ahmet Bican, “Türkçede Fiil ve Fiil Çekimi”, **Türk Gramerinin Sorunları II**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 81-112.
- ERG N Muharrem, **Edebiyat ve E itim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri çin Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, stanbul 2000.
- ERKMAN-AKERSON Fatma ve OZ L eyda, **Türkçede Niteleme Sıfat levli Yan Tümceler**, Simurg Yayınları, stanbul 1998.
- GENCAN Tahir Nejat, **Dilbilgisi**, Ahmet Sait Basımevi, stanbul 1966.
- _____, **Dilbilgisi**, Ayraç Yayınevi, Ankara 2001.
- GÜLSEV N Gürer, “Türkçede art Gerundiumu Üzerine”, **Türk Dili**, C. 467 (2), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 266-279.
- _____, “Eski Türkiye Türkçesinde stek Kipi Üzerine”, **İmi Ara tırmalar**, C. XIII, stanbul 2002, s. 35-50.
- GÜNE , Sezai, **Türk Dili Bilgisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, zmir 1996.
- HANBABA Rahman, “Cümle, Addiy Cümle ve o ma Cümle To risida”, **incañ Pedagogika Ünivérsitéti İmiy Jurnili**, incan 1986.
- _____, “Hazir i Zaman Uy ur Tilidiki o ma Cümle”, **incañ Ünivérsitéti İmiy Jurnili (Pelsepe ismi)**, C. 1, incan 1986, s. 123-142.
- HAT PO LU Vecihe, **Türkçenin Sözdizimi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1972.
- OCA Tursun, **Uy ur Tili Dersliki (1. Kisim)**, incañ Ünivérsitéti Ne riyati, Ürümçi 2001.

- _____ , **Uy ur Tili Dersliki (2. Kısım)**, incañ Universitèti Ne riyati, Ürümçi: 2002.
- _____ , **Uy ur Tili Dersliki (3. Kısım)**, incañ Universitèti Ne riyati, Ürümçi 2002.
- KARAHAN Leylâ, **Türkçede Söz Dizimi**, Akça Yayınları, Ankara 1992.
- _____ , “-sa /-se Eki Hakkında”, **Türk Dili**, S. 516, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 471-474.
- KAYDAROV A. T. , TAL POV T. T., TSUNVAZO Yu ve SMA LOV ., **Hazir i Zaman Uy ur Tili II Morfolojiya ve Sintaksis**, aza SSR Penler A ademiyası Uy ur unasli Bölümü, Almatı 1966.
- KORKMAZ Zeynep, “-sa / -se Dilek - art Kipi Eklerinde Bir Yapı Birli i Var Mıdır?”, **Türk Dili Üzerine Ara tırmalar I**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 160-167.
- _____ , **Türkiye Türkçesi Grameri (ekil Bilgisi)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003.
- MUSA Enseridin, **Hazir i Zaman Uy ur Tili**, incañ Maarip Ne riyati, incan 1985.
- NEC P Emir Necipoviç, **Yeni Uygur Türkçesi Sözlü ü**, (Çev. klil Kurban), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- NESRULLA, **Hazir i Zaman Uy ur Tili**, incañ el Ne riyati, Ürümçi 1981.
- ÖZDEM R Emin, “Türkçede Fiillerin Çekimleni ine Toplu Bir Bakı ”, **Türk Dili Ara tırmaları Yıllı ı Belleten - 1967**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1968, s. 177-203.
- ÖZTÜRK Rıdvan, **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.
- _____ , **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997.
- RUZ Turnisa, “Hazir i Zaman Uy ur Tilidiki o ma Cümle To risida”, **incañ Ünivèrsitèti İmiy Journili (Pelsepe- ctimaiy Pen ismi) 1**, incan 2000, s. 68-74.
- SEPER Sulayman ve YOLBOLD Nesirulla, **Hazir i Zaman Uy ur Tili (Tüzitilgen Nus isi)**, incañ el Ne riyati, Ürümçi 2002.
- AH N Hatice, “Birle ik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdi i Çe itlilikler”, **Uluda Ünivèrsitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 4 (4), Bursa 2003, s. 157-168.
- M EK Rasim, **Örneklerle Türkçe Sözdizimi Tümceler - Belirtme Öbekleri - Çözümleme**, Kuzey Gazetecilik ve Matbaacılık Yayınları, Trabzon 1987.
- UZUN Nadir Engin, **Dilbilgisinin Temel Kavramları Türkçe Üzerine Tartı malar**, Ankara 1998.
- ÜSTÜNOVA Kerime, “Dilek Kiplerinde Zaman Kavramı”, **Türk Dili**, S. 635 (LXXXVIII), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. 678-686.